N. TUDOR:

A krajovai kirakatper

A krajovai pártküldöttség Csongrád megyei tartózkodása alkalmából közöljük az alábbi cikket.

Krajova világhírűvé 1934-ben vált, amikor a burzsoáföldesúri kormány megrendezte a vasutasok és olajmunkások 1933-ban lefolyt hősies harcának vezetői elleni kirakatpert. A per Bukarestben, a katonai bíróságon kezdődött, de a fővárosi munkások viharos tiltakozó hadjárata előli menekülés érdekében a kormány rövidesen kénytelen volt azt áthelyezni a csendes, vidéki városba. Ebben az időben Krajova a milliomosok városa volt, nagyon gyengén fejlett iparral. A kirakatper ellen nem csupán Románia munkásai és tisztességes emberei emelték fel szavukat, de az egész világ — a Szovjetunió, Anglia, Franciaország, Amerika, Belgium, Kanada, Dél-Afrika stb. — munkássága és haladó értelmisége is. A tárgyaláson résztvevő egyik külföldi delegátus Franciaország 450 ezer vasúti munkásának nevében fejezett ki tiltakozást. Moszkvában, Leningrádban és a Szovjetunió más városaiban népes gyűléseken fejeződött ki a román munkások harcával való szolidaritás. Romain Rolland, az ismert francia író, ezt írta: »A munkások ellen indított per Krajovában — az élet és az emberség elleni per. Ezért a vádlottakat azonnal szabadlábra kell helyezni!«. Henry Barbusse táviratot küldött, amelyet felolvastak a tárgyaláson és amelyben ez állt: »Az egész világ értelmisége különös figyelemmel követi a román nép vádlottak padjára ültetett szószólóinak hatalmas demonstrációját... Szolidárisak vagyunk dicső elvtársainkkal, a román nép hős harcosaival, akik épp úgy a mi büszkeségeink is, mint a tiéitek«.

A krajovai tárgyalás harminc napon át tartott. »Százhúsz esetben — jegyezte meg akkor Alexander Sahia író — ment végig e város néma utcáin nehéz bilincsekben a nyolc vádlott«. Köztük volt Gheorge Gheorgiu-Dej, Chivu Stoica, Ilie Pintilie, akit a jassii katonai tanács, mint a jassii Nicolin-műhely vasutassztrájkjának vezetőjét ítélte el, Gheorge Vasilici és mások. A vádlottak védelmében ezer tanú sorakozott fel. A tárgyalás idején, leleplezvén a rothadt burzsoá-földesúri rendszert, a vádlottak vádlókká változtak. Gheorge Gheorgiu-Dej, akit az 1933-as harcok vezetésével bízott meg a párt, így beszélt: »Nem mi vagyunk a bűnösök, akik a kenyérért és az életünkért harcolunk. A bűnösök azok, akik csökkentették munkabérünket, azok, akik gyilkoltak, vagy támogatták a gyilkosokat...« »Ez a per — félrevezetés. A vádlottak nem ezeken a padokon ülnek. Az igazi vádlottak a kormányban, a vasútigazgatóságon, a reformista szakszervezetek vezetőségében, a mai vádlók mellett és az ő soraikban foglalnak helyet. Az ítélet, amelyet önök hoznak, nemcsak, hogy nem ijeszti meg a munkásokat és nem indítja őket arra, hogy letérjenek a megkezdett útról, de ösztönzőjük lesz a mozgalomban, újabb ösztönzőjük a harcban«. Miközben erőteljesen leleplezte azokat az embertelen viszonyokat, amelyekben a vasúti munkások éltek, Chivu Stoica elvtárs ezeket mondotta: »Több gondot fordítanak egy darab vasra, mint a munkásokra«.

A katonai tanács egy híján 80 évre ítélte a nyolc vádlottat. A burzsoáziának és földesuraknak ez volt egyik legbűnösebb cselekedetük, amely munkásmozgalmunk ellen irányult. De az ítélet nem rémítette meg a munkásokat. A kommunista párt vezetésével folytatták a harcot a végső győzelemig, a kapitalista rendszer elsöpréséig.

— **A ruhagyári színjátszók** felújítják a már nagy sikerrel játszott Dihovicsnij: Nászutazás című darabját. A szórakoztató vígjátékot június 7-én, szombaton este 7 órai kezdettel mutatják be a Horváth Mihály utcai Kamaraszínházban. A ruhagyári színjátszók egyébként műsorukon tartják az „Ipafai lakodalom" című Komjáthy zenés vígjátékot is, amelyet eddig már hétszer játszottak sikerrel.

A dorozsmai cigánysoron...

Akit nem ismernek, vagy aki egyszer is bántotta őket, az elől »begombolkoznak«, s akárhogy nógatja őket: hallgatnak előtte, mint a sír. Egyszerre félnek és ragaszkodnak, sírnak és nevetnek, szeretnek és halnak. Sokszázados kitaszítottság, létük semmibevevése tartja őket még mindig a sötétség birodalmában, a putri nyomorúságos sárkunyhóiban. Ez a körülbelül kétszáz lelket számláló cigányság és a cigánysor lényege Kiskundorozsmán, az ottani gépállomás tőszomszédságában, a község legalacsonyabb fekvésű területén, amely valamikor lóúsztató, később pedig vásártelep volt. A lapályban fél ásónyomra fölbuggyan a víz. Nem is csoda, hiszen majdnem a talajvíz szintjéig ásva sokesztendőn át innen hordták az építkezésekhez a sárgaföldet, a község fele ebből a talajból épült. A húszas-harmincas években erre az istenverte lapályra számüzték Horthyék csendőrei a most ittlakó cigányság anyját, apját pereputtyostól, akik azelőtt a zsombói országút mellett huzódtak meg a szélmalom árnyékában. De mert nagyon szemelőtt voltak, hát ide dugták őket Dorozsma hátamögé.

Közel 30 sárkunyhót számlálunk egy 300x400 méternyi területen. Ez és ennyi az övék, és az őket körülvevő sáncszerű vizesárok, meg a kunyhók mentén tátongó vízzel teli kubikolt gödrök, amelyeknek földjéből verték, döngölték és tapasztották nyomorúságuk takaróját: a kunyhókat. Még be se lépünk a putriba, kezünkben máris kattan a fényképezőgép. Asszonyok és lányok tarka, színes szoknyája kavarog, s félig mezítelen, sikongó apróságok riadnak, s ki-ki a saját vackába bújik és onnan les kifelé. (14 évtől felfelé állítólag minden férfi, legény és lány oda van dolgozni földmunkán, vagy vándoriparosként.) Tanácstalanul állunk a putri »küszöbén«, de mégis ez a tétovázásunk nyitja meg előttünk a kunyhók ajtajait és a szíveket, — gondolván, hogy ilyen idegenül állva nem járhatunk rosszban.

A süldő lányok lassan már barátkoznának, s állnának a fényképezőgép lencséje elé is, de az asszonyok szigorú nézésű szemekkel leintik őket. A bírójuk sincs itthon, így hát a »fehérnépet« próbáljuk szóra bírni. Kérdéseinkre azonban összébbhúzódva pipálnak a vének, s szinte ölükbe bújva szívják a csikkeket a 3—4 esztendős lurkók, s köztük az akkorka lányok is.

A feszes csöndben mi is rágyújtunk a fotóriporterrel, s egy mellettem álló nagylányt is megkínálok cigarettával. Mohón nyúl érte, s gyufát gyújtva neki adok előbb tüzet. A természetes mozdulat annyira meglepi, hogy attól félek: örömében még meg talál csókolni. Félek, valójában pedig szégyellem magam, amiért egy szál gyufa lángjával sem vette még senki emberséges szándékkal emberszámba ezt a nagylányt. Lényegében az egyszál cigarettával, s az udvarias tűzadással nyertünk csatát.

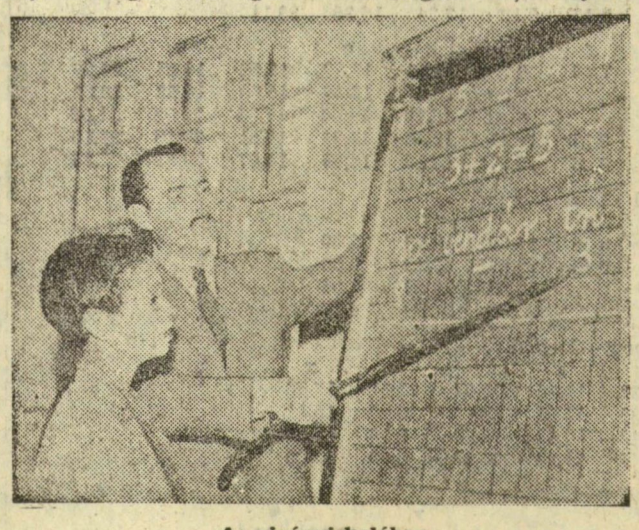

A cigányiskolában

Egy-két jószavunkra hol úrnak, hol elvtársnak szólítanak bennünket, s már egyszerre öten-hatan is sírják panaszukat. S mikor invitálásra bátran belépünk egy-egy 3—4 lépésnyi kunyhóba, — ahol éjszakánként 10—12 ember hál egymás hegyén-hátán — s érdeklődünk aznapi ebédjük iránt is, szinte valamikori vajdáik feltámadását látják bennünk, akik majd most hozzák meg nekik a másmilyen életet. Önerejükből azonban, de még a község erejéből se futja erre, pedig néhányszor már lent járt náluk az Országos Cigányszövetség egy-egy főembere is. Fényképezésekből és ígérgetésekből már elegük van, a jobbat pedig csak el kell kezdeni velük valahol. A tanácsházán ugyan van már »iskolájuk« egy volt tűzoltósági szertár helyiségében. Ezért a cselekedetéért köszönet illeti az ottani tanácsot, amiért nagyot ütött a közömbösségen, a maradiságon, s a még jelentkező fajgyűlöleten. Délelőttönként most Zalavári József tanító áldozatos munkájával negyvenkettő 6—14 éves korú fiú és lány sajátítja el lassacskán a kulturáltabb emberi közelséget, az írást, az olvasást és a számolást. Nagy dolog, sírnivalóan szép ez. A tábláról cigányul és magyarul tanulják: so-vendár-tri-ácsen-tri, — vagyis: 6—3==3. Innen szólok, szegedi kisiskolások! A cigányfiúk és a lányok arra kértek, adjam át nektek kérésüket: 1957-es kiadású, már nem használt elsőosztályos olvasó könyvet küldjetek negyvenkettőjüknek, Zalavári József tanító címére — Kiskundorozsma.

Az iskola, az új környezet vajon elcsitíthatja-e lelkiismeretünket olyanformán, hogy mi

mindent megtettünk már értük?

Bajosan. A kicsik ugyanoda járnak vissza, ahonnét jöttek, és másnap ugyanazt hozzák magukkal. Ezt mondtam Kerekes János tanácselnöknek is, meg azt, hogy a községben nem akad vállalkozó borbély, aki megnyírná őket. A tartózkodás nem segít emberré tenni őket, s ez áll a szó többféle értelmében is. A tanító névsorolvasást tartott és a 42 gyerekből 31 a Kolompár névre hallgat. Agyonkeveredtek jóval, roszszal, s ilyenek a felnőttek is: írni-olvasni nem tud közülük senki. Egészségügyi vonatkozásban viszont azonnali vizsgálatok szükségesek: tüdőszűrés, szemvizsgálat stb.

Szombaton és vasárnap rendszeresen mulat a putri, mikor a férfiak hazajönnek. Eszik, iszik, füstöl és kártyázik a jónép, s mikor hétfőn ismét elmennek az emberek, az asszonyok húsát is megennék a falánk gyerekek. Egy időben ők is kapták az újszülötteknek kijáró 400 forintos kelengyét. Sose csavartak abba egyetlen lurkót sem. Az utalványt eladták. Igy tettek a TÜZÉP 50 kilogrammos ingyenfájával is. Egyszer hopp, máskor koppmódra élnek, akár dolgoznak, akár heverésznek, mert még senki sem tanította meg őket becsülni a munkát, s az abból származó tisztességes életet. *Tavaly már nem dézsmálták a környékbeli földek kukoricásait, az idén pedig már gyárakban szeretnének dolgozni. Segítsük hát hozzá őket!*

Törvényeink nemcsak jogot adnak, de kötelességet is támasztanak velük és velünk szemben. Országosan

nagy lépések történtek

már a cigánykérdés megoldására, mint például Hódmezővásárhelyen, ahol szegkovács szövetkezetbe tömörítették őket, ahol igazán jó pénzt keresnek, s szövetkezetük ma már országoshírű. Kevés történt azonban az érdekükben Kiskundorozsmán. Igaz, öt teljesen elesett öreg cigány kap havi 100 forint közsegélyt a községtől, s ugyanakkor évente 80—100 ezer forint kórházi és klinikai költséget fizet ki a putri népéért Dorozsma tanácsa. Ebben az évben ezideig 37 községi rászoruló elvez ingyenes gyógyszerellátást és orvosi kezelést — ebből 24-en cigánysoriak. Ezek kétségtelen tények, a valóságban azonban mindaddig »improduktív« jellegűek maradnak, mivel a cigánysori miliő és állapot tovább szüli a betegségeket, és a nyomorúságot. Gyökeres életváltoztatásukat nem pótolhatjuk foltozgatásokkal. Át kell törni velük és értük mai életformájukat, más életkörülményekhez adva nekik segítséget, vagy szétszórni őket családonként különböző gazdaságokba, vagy más termelési ágakba, ha nem akarjuk, hogy a mai kicsi emberpalánták is olyanok legyenek, mint az apjuk és az anyjuk. *A kezdet kezdetén semmilyen kudarcok nem törhetik le a cselekvő szándékot, de ehhez kevés a község ereje, több kell hozzá, hogy a dorozsmai cigánysor ne legyen sötét foltja se Szegednek, se a megyének, mert a magyarországi cigánysors általában nem ilyen, s éppen ezért szembeötlő a dorozsmai cigányság helyzete.*

Verjünk hidat itt is hozzájuk cselekvő emberségből és szeretetből.

Lődi Ferenc

Egy pohár bor

Rekkenően perzselt a Kecskemét környéki alföldi homokra a májusi nap. Olyan forrón sütött, hogy a legmelegebb júliusnak is beillett volna. A katonák a beköszöntött „harci" szünetben enyhelyet, egy kis felfrissülést kerestek. Nemrég hallgattak el az ágyúzások, csöndesedtek el a kattogó géppuskák s az „ellenség" egy időre visszavonult. Az „ellenség" ezúttal nem más volt, mint a budapesti helyőrség alakulatai, akik éppúgy gyakorlaton voltak itt, mint a védők, a szegedi helyőrség honvédei. A téli kiképzés utolsó szakaszában jártak, amely bizony belenyúlt a váratlanul beköszöntött nagy meleg napokba.

Most tehát éppen szünetelt a nagy küzdelem. A messzibe nyúló sík terepen hívogatóan bújt meg egy kis tanyaház nyárfáival, gazdasági udvarával. Ide tartott néhány tiszt, hogy lehűtse szomját a tanya kútjának üdítő vizéből. Az udvaron idős, nyolcvan táján járó parasztnéni végezte napi munkáját, a kis tanya, meg a néhányszáz négyszögölnyi szőlő gazdasszonya. Tisztességgel, amint illik, engedélyt kértek a tisztek, hogy vizet merithessenek.

— Nem..., ne... hagyják csak — mondta nekik a néni, s a katonák csodálkozva pillantottak reá.

De azzal már el is tünt a gyorsmozgású kis öregasszony, s mire tisztjeink megtanácskozták volna, hogy mit is akar tulajdonképpen, már ismét megjelent, nagy kancsóval a kezében.

— Ebből igyanak inkább — nyújtotta feléjük a kancsónyi jó bort, s bő köténye alól poharakat is szedegetett elő az udvari asztalkára.

Megkóstolták, kitünő bor volt.

— Szürkebarát, a mi termésünk —, mondta a néni, s kedveskedve tette hozzá — igyanak még fiaim, ha kell, jószívvel adom.

S lehetetlen volt nem észrevenni milyen meleg, simogató tekintettel nézi őket, és mintha a fáradt, öreg szemeket egy futó könny fátyolozta volna el.

Kis idő telt bele, míg a zamatos, erős bor átitatta a megszáradt torkokat, s a tisztek nem győzték dicsérni a kedvességet meg a jó nyelnivalót. Amikor kissé megpihentek, s a néni kedvtelve nézte őket, csöndesen, mintha csak maga magának emlékeznék, beszélte el nekik:

— Én tudom mi a katonasors. Hét fiam volt nekem, mind a hetet elvitték katonának. Ma már csak két fiam van. Három az első világháborúban esett el, kettő pedig a második nagy háborúban halt meg...

Kis szünetet tartott. Látszott, nehezen jön szájára a szó, ami talán még gondolatként is alig formálódott meg benne, legfeljebb érzés volt csupán, de annak biztos és hittel teli. Nehéz visszaadni töredezett szavait, de valahogyan — ha más szavakkal is —, ezt mondta, ezt akarta mondani:

— Maguk, fiaim, az élet katonái. Magukat az életért, a békéért küldik harcba. Azért izzadnak, fáradnak a perzselő napon, hogy ne legyen háború, amely a mi fiaink, gyermekeink életét kívánja. Igyanak fiaim, erősödjenek, védjék a mi nyugalmunkat...

★

E kis történetet az ottjárt tisztek egyike, Ács alezredes, a szegedi helyőrség parancsnoka beszélte el nekem azon a baráti találkozón, amelyet péntekes este a szegedi Helyőrségi Tisztiklubban rendezett néphadseregünk 9145 alakulatának pártszervezete, tiszti és tisthelyettesi kollektívája, parancsnoksága a sikeres téli kiképzés befejezése alkalmából. A tisztiklub színháztermének terített asztalai mellett baráti hangulatban jöttek össze az alakulat parancsnokai, tisztjei, hogy ünnepeljék munkájuknak e kiemelkedő szakaszát, s egyben családtagjaikkal együtt kellemes estét töltsenek el.

Gudmon Mihály százados, az alakulat parancsnoka katonás rövidségű, frappáns beszédben köszöntötte a jelenlévőket, akik a szegedi helyőrségnél elhelyezkedett egységekkel együtt komoly munkát végeztek a téli kiképzésben. Az eredmények nem voltak könnyen elérhetők és éppen ez emeli értéküket. A találkozón a tiszteken és családtagjaikon kívül részt vettek a városi pártbizottság, a KISZ-bizottság, a munkásőrség, több szegedi nagyüzem és termelőszövetkezet küldöttei is, hiszen néphadseregünk élete elválaszthatatlan a dolgozókétól, akiknek szolgálatában fáradoznak, s akikből tagjaik maguk is valók. Ürültek a poharak a legjobbakra, a téli kiképzésben egyik legjobb eredményt elért 9145 alakulat I. századára, de a testvéralakulat legjobbjaira, a 3793-asok III. ütegére, meg a többiekre, minden derék harcosra, néphadseregünk további sikereire.

Meghitt, igazi baráti est volt, vidám és bensőséges, harci pihenő a további küzdelmek előtt a dolgozók hazájának őrhelyén, a béke védelmében.

Lőkös Zoltán

Alkalmi postahivatal a ma nyíló bélyegkiállításon

A népek barátsága hónapja alkalmából — mint már jelentettük is — a szegedi bélyeggyűjtők ma, vasárnap délelőtt 10 órakor nyitják meg kiállításukat a Móra Ferenc Múzeum előcsarnokában. Az érdekes kiállításon alkalmi postahivatal működik és árusítja az új népköztársasági cimeres sort borítékon. A Szegedi Kiskereskedelmi Vállalat különféle bélyeggyűjtő felszereléseket és külföldi bélyegsorozatokat árusít majd. A szegedi bélyeggyűjtők köre a kiállítás alkalmából különleges bélyegzőt használ.

A kiállítás érdekességei közé számít a szputnyik, a hegyek keletkezése és múlása, a vitorlás hajók című gyűjtemény valamint az eszperantó levelezőlapok és levelek, továbbá a különböző országok népeiről készített összeállítások. A kiállításon rendes forgalmi sorokat is árusítanak, s természetesen új sorokra is lehet előjegyzést tenni és cseréket is végeznek.

A kiállítást június 8-ig tartják nyitva.

Szélesvásznú mozit kap Szeged

Rövidesen megkezdődnek a Szabadság Filmszínház átalakítási munkálatai

Elkészült a Szabadság Mozi átalakítási terve. Ősztől kezdve ez a szegedi filmszínház szélesvásznú filmeket vetít. A budapesti tervezőiroda kivitelezési terve alapján a napokban köti meg a szerződést a Csongrádmegyei Építőipari Vállalat a MOKÉP hódmezővásárhelyi igazgatóságával.

A 400 ezer forint költséggel készülő munkálatokat június közepén kezdik meg, s ezek előreláthatólag októberben fejeződnek be. Ez idő alatt a filmszínház új külsőt is kap. Az átalakítással egyidejűleg kívül-belül tatarozzák, új festéssel, tapétázással és parkettával látják el. Restaurálják a mozi homlokzatát, s rendbehozzák a tetőt és tetőszerkezetet is. Mivel a belső munkálatoknál nagyszabású állványozást is kell alkalmazni, a filmszínház hosszabb ideig nem tart előadásokat. Ennek a szünetnek a javarésze a nyári idényre esik, mert a munkálatokat úgy osztják be. A külső tatarozási munkákra a nyár végén kerül sor, ekkor viszont már vetíthetnek a filmszínházban.